

MINISTERSTVO VNITRA

HLAVNÍ SPRÁVA VEŘEJNÉ BEZPEČNOSTI

Poštovní úřad Praha 1 - schránka 62

28. srpna 1968
Dne.....

Čj:

Soudruh

plk.dr. Ján M a j e r
náměstek ministra vnitra

P r a h a

Podklady ke zprávě pro vládu ČSSR o událostech spojených
s obsazením ČSSR

1. Dne 20.8.1968 ve 23.15 hod. telefonicky ohlásil DÚ SVB Košice, že sovětská vojska překročila ve Vyšném Nemeckém Československé státní hranice a že postupují od našich východních hranic na západ. Po ověření této skutečnosti byla dne 21.8.1968 v 01,15 hod. ^{bez vyhlášení příkazu} vyhlášena pro pracovníky hlavní správy VB 100% pohotovost. Do pohotovosti byl uveden i pohotovostní oddíl Veltrusy a přesunut do Prahy k MSVB Praha. V hlavním městě Praze a ve velkých městech byla územními náčelníky prováděna opatření k posílení pořádkové služby.

Zástupce náčelníka hlavní správy VB, s.plk. Rybař, byl krátce po půlnoci dne 21.8.1968 volán spolu s náčelníkem MSVB Praha a náčelníkem KS SNB Praha na poradu k nám. MV Šalgovičovi.

Již o 00,30 hod. hlásila SVB Bratislava, že do hlavního města Slovenska vjela sovětská vojska. V ranních a dopoledních hodinách docházely pak HSVB zprávy z jednotlivých krajů o postupném obsazování okresních a krajských měst ČSSR vojsky Varšavské smlouvy. Současně byly hlášeny i jednotlivé případy odzbrojování příslušníků VB. V Polici nad Metují (Východočeský kraj) odzbrojili příslušníci polské armády příslušníka VB. Později po vysvětlení mu zbraň vrátili. Polskými vojáky byl také zadržen náčelník POVB Machov a odvezen do Polska. Později byl propuštěn. K podobným událostem docházelo i na POVB na československo-maďarské hranici.

Dne 21.8. 1968 byly v hlavním městě Praze zjištěny prvé sovětské tanky. Ve 4.50 hod. bylo HSVB hlášeno, že sovětské tanky zaujaly postavení u budovy předsednictva vlády a ÚV KSČ. Postupně pak docházelo k obsazování dalších centrálních úřadů (budova Čsů rozhlasu, budova MV, Státní banka apod.).

Již kolem 5 hod. dne 21.8.1968 se v Praze i dalších obsazených městech ČSSR shromažďovali na náměstích lidé. Před budovou ÚV KSČ se kolem 5 hod. ranní shromáždilo asi 500 osob a padly první výstřely. Proto byly ihned do ulic hl.m.Prahy vyslány radiovozy MSVB vybavené megafony, jejichž prostřednictvím příslušníci VB nabádali občany ke klidu a rozvaze, aby se zabránilo zbytečnému krveprolití. K větším shromážděním občanů došlo i u budovy Čs. rozhlasu.

Kolem 08.00 hod. byl obsazen sovětskými vojsky Čs. rozhlas. Před budovou rozhlasu byla ulice zatarasena autobusy, přes které sovětské tanky projely a 2 z nich se poté vzňaly. Výbuchem munice uložené v tancích došlo jak ke zranění osob tak i ke značné škodě na majetku. V průběhu dopoledních hodin se pak vzňal další sovětský tank u Dětského domu. U budovy Č. rozhlasu, u Dětského domu i na Václavském náměstí docházelo ke střelbě. Řada osob byla zraněna a několik usmrceno. Obdobná situace byla hlášena i z Košic, kde v průběhu demonstrací bylo usmrceno 6 osob a řada dalších zraněna. Střelba, zranění i mrtví byli i v dalších velkých městech. Situace se stala nepřehlednou, byly přerušeny některé spoje a hlásná služba byla vážně narušena. Proto také pro hodnocení situace dne 21.8.1968 lze vycházet pouze z kusých a neúplných zpráv.

← *Příchodem* Okupací vojsk Varšavského *smlouvy* paktu byla značně rozrušena síť telefonního i dálkopisného spojení na podřízené útvary VB v celé republice, což značně *ovlivňuje* informovanost HSVB o vývoji situace v jednotlivých krajích a okresech. Do *28.8.68* dne ~~nebylo~~ *nebylo* ~~ještě~~ *nebylo* ~~navázáno~~ spojení s SVB Bratislava. →
přerušeno

vP V Praze již dne 21.8.1968 v 02.14 hod. se pokusila skupina obyvatel proniknout do budovy rozhlasu. VB tomu zabránila. Postupně se začali lidé shromažďovat na Václavském nám., Staroměstském nám. apod. Na příjíždějící vojenská vozidla, zejména tanky, házeli lidé kameny, někdy byly snahy o jejich zapálení.

vP Situace vyvrcholila u budovy rozhlasu, kde bylo zraněno vesměs střelnými zbraněmi 164 občanů, z toho 13 smrtelně. Zde byl usmrcen jeden sovětský voják. V okolí rozhlasu bylo poškozeno 16 domů. V průběhu dne nastaly zásobovací potíže, byla narušena a později vyřazena městská doprava. V nočních hodinách byl sovětskými vojsky omezován pohyb vozidel zdravotní služby, energetiků, vodáren a VB.

vP Podobná situace byla i v jiných krajích, kde začalo shlukování většího počtu obyvatel, vznikly demonstrace a na projíždějící vozidla vojsk Varšavské smlouvy byly házeny kameny, sklenice, rozhazovány po silnicích hřebíky a pod. Těchto akcí se zúčastňovala zejména mládež ve věku od 15 - 20 let. Veřejná bezpečnost sama i za pomoci lidosprávy a rozhlasu nabádala demonstrující občany ke klidu a pořádku, aby předešla zbytečným ztrátám, zejména na lidských životech. Například v Ústí n.Labem začali mladí lidé stavět barikády. Po naléhavé výzvě příslušníků VB od tohoto upustili. V Děčíně se domáhala skupina asi 200 mladých lidí vstupu na zámek, kde byla dislokována sovětská tanková jednotka. V Lounech předseda OV Svazarmu a předseda MV KSČ vyzvedli od vojenské posádky 40 samopalů a dva kulometry. Příslušníky OVB bylo zajištěno, aby mladí lidé se rozešli a zbraně byly uloženy zpět k vojenskému útvaru.

Dne 23.8.1968 se obyvatelstvo téměř v celé republice soustředilo na vylepování různých plakátů a psaní hesel proti okupantům. Příslušníci vojsk VS se snaží řešit bezpečnostní situaci sami. Počínaje dne 24.8.1968 z rozkazu svých velitelů odstraňují zejména ve městech v okruhu svých dislokací různé plakáty a nápisy a zakročují i proti osobám, které tuto činnost provádějí. Např. na rohu Václavského nám. a Vodičkovy ulice byl zadržen sovětskou hlídkou asi 15 letý mladík při vylepování plakátu. Protože se ním vojenská

hlídka hrubě zacházela, zakročila dvoučlenná hlídka příslušníků VB mladíka od sovětských vojáků převzala, odvedla a později propustila. Zákrok hlídky VB byl občany velmi kladně hodnocen. V Č. Budějovicích zadržela okupační vojska rozhlasový vůz ČSA, který prováděl agitaci pro s. Dubčeka. Po zadržení nuseli vojíni ČSA vystoupit a okupanti je chtěli na místě zastřelit. Po delších dohadech od tohoto upustili a pouze zabavili rozhlasový vůz.

Dne 23.8.1968 zesiloval odpor našich občanů proti vojskům cizích okupantů. Na mnoha místech došlo k rozbíjení nebo vážnému poškození pomníků rudarmějců z roku 1945, ke strhávání označení ulic a domů, směrovek v silničním provozu a k demolování odstavených sovětských vozidel. Na Chomutovsku si lehla mládež cikánského původu na silnici, zabalena ve státních vlajkách, aby zabránila pohybu projíždějících vojenských vozidel okupačních armád. Na hraničních přechodech do Rakouska a NSR domáhali se naši občané přechodu do těchto států. Zvyšuje se i tlak příslušníků cizích armád proti občanům a státním orgánům. Např. na ^{POVB} Kasejovice žádal sovětský důstojník náčelníka o vydání všech zbraní. Když byl odmítnut hrozil, že je odzbrojí násilím. V Jiříkově na Chomutovsku vtrhlo 7 vojáků NDR do místnosti výpravěho ČSD, donutili jej odstoupit od stolu, vypnuli telefonní přístroje a potom ze střechy nádraží strhli transparenty. V nočních hodinách stříleli sovětská vojáci v Praze i po autohlídce VB. Vyskytovaly se i případy, že vojáci sovětské armády stříleli i po vozech záchranné služby. Obdobné případy byly hlášeny i v dalších dnech do 26.8.1968, kdy došlo k částečnému odsunu okupačních vojsk z větších měst a zejména z Prahy. Na některých místech v Praze byla zjištěna nevybuchlá munice, zanechávaná na místech příslušníky okupačních vojsk. Příslušníci pořádkové služby na toto nebezpečí občany upozorňovali a současně zajistili, aby v tomto směru byla dána i výzva do rozhlasu.

Celoútvárový výbor KSČ na HSVB zasedal každý den, reagoval soustavně na situaci a přijímal konkrétní závěry pro práci komunistů. Byl v neustálém styku se všemi ZO KSČ na hlavní správě VB. Od 21. do 28. srpna bylo vesměs na základě jeho iniciativy přijato všemi pracovníky HSVB celkem 8 prohlášení, dopisů a výzev k občanům i příslušníkům Veřejné bezpečnosti. Vzhledem k neustálému spojení s legálním rozhlasem a z počátku i s televizí byla tato prohláše-

ni a výzvy okamžitě vysílána. Obsahem všech těchto prohlášení byla jednoznačná podpora legálnímu vedení strany a státu, rozhodné odsuzování okupace a zásadní odmítání spolupráce s okupačními vojsky. Tímto způsobem bylo rychle reagováno na měnící se situaci, aby nebylo pochyb o postoji příslušníků Veřejné bezpečnosti. První prohlášení pracovníků HSVB bylo vysíláno rozhlasem a televizí ještě v dopoledních hodinách 21. srpna 1968.

Stejně spontánní postoj vyjadřovaly ve svých rezolucích i svou činností všechny útvary VB a tím získaly plnou podporu a důvěru většiny našich občanů. Z různých projevů a chování občanů, letáků apod. jsme získali přesvědčení, že se radikálně právě v tomto období změnil postoj občanů k příslušníkům Veřejné bezpečnosti.

Od 22. srpna, kdy na HSVB přesídlilo předsednictvo a celý aparát HV KSČ MV, napomáhal CÚV těmto orgánům v jejich činnosti, důležité pro působení do ostatních složek MV.

Pracovníci tiskového oddělení HSVB byli po celou dobu od 21.8.1968 do 27.8.1968 v pravidelném spojení s legálním vysíláním Československého rozhlasu i s některými redakcemi legálního tisku (Rudé právo, Svoboda, Večerní Praha) a plnili především tyto úkoly :

- legálnímu rozhlasu a tisku bylo průběžně předáno téměř 80 informací následujícího charakteru :

- a) prohlášení a rezoluce HSVB, CÚV při HSVB, SVB Středočeského kraje, oddělení VB, HV KSČ při MV a některých dalších součástí MV (19),
- b) informace zpravodajského charakteru, výzvy a upozornění související s činností VB (38),
- c) odpovědi na žádosti redakcí legálního rozhlasu o prověření určitých zpráv (9),
- d) různé zprávy pro účely civilních organizací, závodů a občanů (12),
- e) prostřednictvím tiskových pracovníků SVB byl v případě potřeby zajišťován styk i s redakcemi legálního vysílání čs. rozhlasu v některých krajích.

- pro legální vysílání čs. televize bylo zajištěno natočení rozhovoru redaktora ČT s předsedou CÚV při HSVB na magnetofonový pásek,

Od 21.8.1968 do 27.8.1968 byl nepřetržitě udržován styk s předsednictvem Národního shromáždění a s branným a bezpečnostním výborem NS. Tyto soudruhy jsme informovali o situaci ve Veřejné bezpečnosti na centrále ministerstva vnitra a o bezpečnostní situaci v Praze a pokud jsme měli zprávy i na krajích. Dále byla úzká spolupráce se 7. správou ministerstva vnitra za účelem přípravy spojení centrálních orgánů a vytvoření náhradních spojení.

Podle dosud neúplných zpráv, bylo za dobu okupace v době od 21.8.1968 do 27.8.1968 na území ČSSR okupačními vojsky Varšavské smlouvy usmrceno 59 osob, těžce zraněno 194 osob a lehce zraněno 344 osob, celkem 597 občanů. Tabulka podle jednotlivých krajů je v příloze.

Celková bezpečnostní situace v současné době se na všech krajích částečně konzoliduje. Přitom je třeba vidět, že vyhrocená situace (střety a zásahy cizích vojsk) nebyly na všech krajích stejné přičemž je možno v celku charakterizovat, že k vyhracení situace docházelo hlavně ve velkých městech a na druhé straně, že na většině okresů byl i v uplynulém období poměrný klid.

Právníci hlavní správy VB a celé Veřejné bezpečnosti si i v současné době uchovali vysokou politickou a morální jednotu. Plně stojí za prezidentem republiky s. Svobodou, za legální vládou a ÚV KSČ vedeným s. Dubčekem. Všichni příslušníci Veřejné bezpečnosti, jak vyplývá z dnešních dálnopisů, prohlašují jednomyslně, že ve své práci se budou řídit jen platnými zákony a nikdy nepůjdou proti zájmům našich národů.

Vzhledem na prvořadý úkol, před kterým VB stojí a to učinit vše pro zajišťování klidu a pořádku, přičemž početní stavy a vnitřní zdroje VB pro možné události jsou nepostačující navrhuji, projednat s MNO a ÚV KSČ zásady pro výpomoc příslušníků ČSLA a LM, Veřejné bezpečnosti při plnění jejich úkolů. Dále navrhuje zvý-

šit pravomoc ONV a KNV jako rozhodujícími koordinačních orgánů
při zajišťování veřejného pořádku a klidu.

Zástupce náčelníka hlavní správy VB :

mlk. Jan Gazdík

(pplk.dr. Ján G a z d í k)

archiv
bezpečnostních
složek

PŘEHLED

o mrtvých, těžce a lehce raněných osobách za dobu od 21. - 27.8.
1968

Součást	mrtví	ranění těžce	ranění lehce	celkem
Praha-město	17	92	248	257
Praha-kraj	3	7	-	10
Č.Budějovice	-	1	-	1
Plzeň	-	2	1	3
Ústí n.Labem	11	13	35	59
H.Králové	-	4	2	6
Brno	7	13	3	23
Ostrava	-	1	-	1
Bratislava	7	13		20
B.Bystrica	5	10	11	26
Košice	9	38	44	91
C e l k e m	59	194	344	597